

Ešte raz o chapmanite z Pezinka

STANISLAV POLÁK

Mýtna 39, 811 05 Bratislava

Doručené 2. 11. 1987

Ещё раз о шапманите района Пезинок, Западная Словакия

В результате новых исследований, включая РТГ, снова было установлено что шапманит приурочен почве гипергенной зоны сурьмямышьяк-золотой минерализации месторождения Пезинок, сопровождаемого сидеритовыми прожилками одинакового происхождения. Важную роль при этом имеют слои чёрных сланцев.

Once more on chapmanite from Pezinok, Western Slovakia

The previously described occurrence of chapmanite has been confirmed by new discoveries and X-ray identification in the close underlier of the supergenous zone on the Pezinok Sb-As-Au ore zone, accompanied with siderite veinlets of similar supergenous origin. The active function of beds of black shales for precipitation of these minerals has been stressed.

Už v roku 1983 (*Mineralia slovaca* 15/6) sme informovali o náleze chapmanitu — nového, pre slovenské antimónové zrudnenia neznámeho Sb minerálu zisteného v banských dielach na rudnom ťahu Pezinok — Kolársky vrch. Už vtedy sme predpokladali, že ide o „lokálny produkt z tesného podložia tunajšej hypergéennej zóny“, ktorý nesúvisí s hlavným primárnym Sb zrudnením.

O existencii a určení tohto u nás neobvyklého minerálu — v Čechách je známy z niekoľkých lokalít — boli však z viacerých strán vyslovené určité pochybnosti. Súčasné ďalšie nálezy v úvodnom prekope novorazenej štôlne Sirková v juhovýchodnej časti spomínaného rudného ťahu, ako aj nálezy tohto minerálu na novom obzore Stanislav v oblasti ťažobného závodu Pezinok jednoznačne potvrdzujú pôvodné určenie a temer zhodné genetické postavenie.

V stredisku špeciálnych prác pri Geologic-

kom prieskume, š. p., Spišská Nová Ves boli pomocou rtg rozboru identifikované dve pozíčne rozdielne nové vzorky. Spektrálna analýza jednej z nich jasne potvrdila aj zodpovedajúci chemizmus (nad 1 %: Sb, Si, Mg, Fe; 1—0,1 %: Al; 0,1—0,01 %: Ni, Mn, Ca, As, Na, K, P).

Z geologicko-ložiskovej situácie v štôlni Sirková jasne vyplýva, že skutočne ide o minerál vytvárajúci pod vlastnou hypergennou zónou v puklinách rôznych hornín (najmä čiernych bridlíc) zelené povlaky. Descendentný pôvod potvrdzujú v okolí aj žilky sekundárneho sideritu (!) s mocnosťou 1—3 cm, tmeliace prípadné brekciovité úlomky okolitej horniny. V dutinách väčšej šírky (okolo 10 cm) možno dokonca badať symetrickú výplň: od okraja do stredu siderit — biely, namodralý, sklovitý povlak vzhľadu hyalitu — biela fľovitá hmota vzhľadu alofánu — otvorený priestor v strede.

O veľmi podobnom supergénnom siderite z podložia hypergénnej zóny pezinských pyritových ložísk sme už referovali v roku 1955 (Geologické práce, Zprávy, 2). Aj tu ide zrejme o určitý anomálny hypergénny režim, ktorého jedným z produktov — okrem iných zaujímavých členov — je aj náš chapmanit.

Nesporná je aj indikačná hodnota chapma-

nitú pri vyhľadávaní zrudnení, ako aj pri analýze niektorých hypergénnych antimónových litogeochemických aureol. Na druhej strane vývoj takýchto produktov v prostredí čiernych bridlíc svedčí o aktívnom spolupôsobení čiernych bridlíc pri precipitácii obsahu descendentných vôd, ale možno i pri vzniku primárnych Sb minerálov v primárnej zóne na jednotlivých rudných štruktúrach.

Stavebný kameň na lokalite Marianka

ANTON NAHÁLKA, MÁRIA GRÓFOVÁ

Geologický prieskum, š. p., geologické stredisko, Geologická 18, 825 52 Bratislava

V roku 1985 sme na lokalite, ktorá je súčasťou kryštalinika Malých Karpát, ukončili 1. podetapu prieskumných prác. Ich cieľom je zabezpečiť perspektívu ťažby a výroby dreveného kameniva lomu Marianka (Západoslvenské kameňolomy a štrkopiesky, n. p., Bratislava). Ťažená hornina všeobecne nedosahuje potrebné mechanické vlastnosti stavebného kameňa a uvedená ťažba je ojedinelá.

Mikropetrografickými rozbormi výbrusového materiálu sa zistilo (vrt MV-2, 4), že hornina, tzv. kvarcitické fylity, zodpovedá chloriticko-sericitickému fylitu až epidoticko-chloriticko-sericitickému fylitu a biotiticko-sericitickému fylitu až epidoticko-biotiticko-sericitickému fylitu s lokálnymi prechodmi do metaarkóz.

Chemické zloženie: SiO_2 60,64—67,98, Al_2O_3 13,55—16,87, Fe_2O_3 4,79—7,63, CaO 1,11—3,18,

MgO 1,99—3,38, TiO_2 0,58—0,87, P_2O_5 0,16—0,23, MnO 0,075—0,128, Na_2O 0,86—2,76, K_2O 2,20—3,90, SO_3 0,02—0,15, Cu 0,0016—0,0079, Pb 0,0001—0,0021, Zn 0,0067—0,0111, Cd stopy, As stopy — 0,01.

Fyzikálno-mechanické vlastnosti pozitívnych vrtov MV-1,2 (hĺbka 10,0—110,0 m; 10,0—105,0 m): objemová hmotnosť 2,640—2,778 g/cm^3 , merná hmotnosť 2,767—2,805 g/cm^3 , pórovitosť 0,55—4,90 %, nasiakavosť 0,20—1,80 hmot. %, otlkavosť (LA) 15,90—28,10 %, mrazuvzdornosť 0,10—0,60 %, trvanlivosť 0,10—0,90 %, pevnosť v tlaku v MPa (valčeky) za sucha 25,0—87,0, po nasiaknutí 13,0—74,0, po zmrazení 14,0—72,0.

Vďaka svojej štruktúre majú fylity (ťažaná surovina) vysoké mechanické vlastnosti a poskytujú vhodnú surovinu na výrobu dreveného kameniva.